

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران	سرشناسه
ضیاء شیرداغی، عبدالحکیم، ۱۳۲۰ - ۱۳۸۷.	عنوان و نام پدیدآور
جنگ استفتاء (به همراه چند شعر و سند) / اثر عبدالحکیم مالستانی (ق. ۱۴ هـ.ق.); به کوشش و مقدمه سیدمحمد (عارف) موسوی نژاد.	مشخصات نشر
قم: مجمع ذخایر اسلامی؛ ۲۰۱۴ م. = ۱۳۹۳.	مشخصات ظاهری
۲۶۲ ص.	فروست
معرفی میراث مخطوط؛ ۲۳۸.	شابک
۹۷۸-۹۶۴-۹۸۸-۵۷۲-۵	وضعیت فهرست نویسی
فیها	موضوع
فتاوهای شیعه -- قرن ۱۴	موضوع
اسلام -- مطالب گونه‌گون	شناسه افزوده
موسوی نژاد، سیدمحمد، ۱۳۶۴ -، گردآورنده، مقدمه نویسی	رده بندی کنگره
۱۳۹۳ ج ۹ ض ۹ / ۱۸۲BP	رده بندی دیویی
۳۴۲۲/۲۹۷	شماره کتابشناسی ملی
۳۲۷۱۹۴۳	

www.ketab.ir

معرفی میراث مخطوط ۲۳۸

جنگ استفتاء

(به همراه چند شعر و سند)

اثر ملا عبدالحکیم مالستانی

(۱۴ هـ ق)

به کوشش و مقدمه

سید محمد (عارف) موسوی نژاد

نشر مجمع ذخائر اسلامی

۱۳۹۳ خورشیدی

کلیه حقوق این اثر تحت قانون کپی رایت بوده و ترجمه یا چاپ تمام یا بخشی از مطالب آن و نیز درج تمام یا بخشی از آنها در ضمن بانکهای اطلاعاتی و تهیه برنامه‌های رایانه‌ای یا استفاده مطالب و تصاویر در اینترنت و دیگر ابزار و ادوات، به هر نحوی، بدون اجازه قبلی ناشر بصورت کتبی، ممنوع می‌باشد.

©MAJMA AL-DAKAAIR AL-ISLAMYYAH, 2014

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or translated in any form, by print, internet, photo print, microfilm, CDs or any other means without written permission from the publisher

معرفی میراث مخطوط / ۲۳۸

مجمع ذخائر اسلامی - قم، ایران

کتابخانه استفتاء

(به همراه چند شعر و سند)

اثر ملا عبدالحکیم مالستانی (ف ۱۱ هـ. ق)

به کوشش و مقدمه: سید محمد (عارف) موسوی نژاد

چاپ: ظهور / صحافی: نفیس

نشر: مجمع ذخائر اسلامی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۳ ش (۲۰۱۴ م)

شماره‌ها: محدود

شابک: ۰-۵۷۳-۹۸۸-۹۶۶-۹۷۸

ارتباط با ناشر

قم: خیابان طالقانی (آذر) - کوی ۳۳ - پلاک ۱ - مجمع ذخائر اسلامی

تلفن: ۰۹۸ ۲۵۳ ۷۷۴ ۷۶۰ - دورنگار: ۰۹۸ ۲۵۳ ۷۷۰ ۱۱۱۹

همراه: ۰۹۱۲ ۲۵۲ ۴۳۵

نشانی پایگاههای اینترنتی:

www.zakhair.net

www.mzi.ir

info@zakhair.net

info@mzi.ir

قیمت: ۲۸/۰۰۰ تومان

بسم الله الرحمن الرحيم

مقدمه

این دفتر که به «جنگ استفتاء» موسوم گشته است استفتائاتی است، که مرحوم کربلایی ملا عبدالحکیم مالستانی در دفترچه‌ای آنها را گرد آورده، مطالب بسیار ارزشمند و مبتنی به مردم در این نوشتار آمده است، مسائل گوناگونی که برای پژوهشگران تاریخ اجتماعی و تاریخ معاصر مفید است. این جُنگنامه شامل استفتائاتی است که از سه مرجع بزرگ؛ یعنی آیت الله سید ابوالحسن موسوی اصفهانی، آیت الله سید محسن حکیم و آیت الله کاشف الغطاء استفتاء شده است. هرچند بخشی از مطالب را اشخاص دیگری از این سه بزرگوار پرسیده اند، اما مرحوم ملا عبدالحکیم برای استفاده خود آنرا مسوده کرده است. (از صفحه ۲ تا ۳۷ و از صفحه ۷۷ تا ۱۲۵)

بخش اعظم این دفتر، به خط خود مرحوم ملا عبدالحکیم است که از حضور حضرت آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی پرسیده است و مرحوم اصفهانی جواب نوشته است. جواب‌ها بعضی مفصل و بعضی هم خلاصه می‌باشد. (از صفحه ۳۸ تا صفحه ۷۶ و صفحه ۲۴۹ و ۲۵۰)

از صفحه ۱۲۶ تا صفحه ۱۴۸ و از صفحه ۱۷۱ تا صفحه ۱۹۰ توسط ملا عبدالحکیم از مرحوم آیت الله سید محسن حکیم سؤال شده است که ایشان نیز

جواب داده و بعضی از جوابها به مهر مبارک ایشان مهور است.
از صفحه ۱۴۹ تا صفحه ۱۶۸ استفتائاتی است که جناب آقای شیخ نجف علی از
مرحوم آیت الله اصفهانی نموده است و مرحوم ملا عبدالحکیم از آن رونوشت برداشته
است.

از صفحه ۱۹۱ تا صفحه ۱۹۹ سؤالاتی است به قلم شخصی که اسم نویسنده
مشخص نشد، و از صفحه ۲۰۰ تا صفحه ۲۴۸ به قلم خود مرحوم ملا عبدالحکیم،
که از مرحوم آیت الله کاشف الغطاء استفتاء شده است و مرحوم کاشف الغطاء
ضمن نوشتن جوابها با مهر خودش نیز تأیید نموده است.

سؤالاتی که در صفحات ۲۰۰ تا ۲۰۲ و ۲۱۲ تا ۲۱۸ می باشد، ناخواناست اما
جوابها واضح است.

علاوه بر مجموعه استفتائات، مطالب ارزشمند پراکنده دیگری در این کتابچه
موجود است که در ذیل، عناوین آنها ثبت می گردد:

در بیان دانستن هفت کوکب (صفحه ۱)

تاریخهای تولد و وفات (صفحه ۶۴)

نامه مؤلف به یکی از مراجع نجف و درخواست کتاب عروة الوثقی (صفحه ۷۶)

صورت نامه به حاکم محلی جاغوری (صفحه ۱۰۶)

صرف موزون (صفحات ۱۰۷ و ۱۰۸)

سیاهه قرض روغن کربلابی سید محمد کاظم (صفحه ۱۰۹)

اشعار نجومی و یادداشتی در فضائل حضرت زهرا (سلام الله علیها) (صفحه ۱۱۰)

وصیت نامه مؤلف که بعداً از این وصیت نامه، عدول کرده است. (از صفحه

طریقه دانستن اول ماه رمضان (صفحه ۱۱۷)

یادداشت کلامی (صفحه ۱۱۸)

اشعار (صفحه ۱۲۲)

لیست مساجد بعضی از مناطق مالستان که به علاقه دار مالستان ارائه شده است. (صفحه ۱۶۹)

اشعار فارسی (صفحه ۱۷۰)

یادداشت مؤلف در باره رساله (صفحه ۲۵۱)

یادداشت فرزند مؤلف به درخواست نگارنده، به تاریخ سه شنبه پنجم شوال ۱۴۳۵. (صفحه ۲۵۲)

شرح حال مختصری از مرحوم مؤلف:

مرحوم ملا عبدالحکیم فرزند مرحوم ملا محمد کریم بن میرزا محمد رفیع خان بن میرزا نجف علی خان قوم خوردگزانیده مالستان، ولایت غزنی است.

مرحوم ملا عبدالحکیم در سال ۱۲۸۷ شمسی در خانواده‌ای فقیر به نام ملا محمد کریم مذکور، دیده به جهان گشود.

بعد از سپری نمودن دوران کودکی در سال ۱۲۹۵ تعلیمات ابتدائی خود را نزد ملا امام مسجد مرحوم ملا پاینده محمد و غالباً نزد والد بزرگوارش ملا محمد کریم تا مرحله آموختن سواد فارسی ادامه داد، برای فراگیری علوم عربی، ادبیات، صرف و نحو، فقه و تجوید در مدرسه شیخ محمد ناصر، برادر شیخ محمد باقرخان مشهور، به منطقه نوده رفت. قابل ذکر است تحصیل ایشان در مدرسه شیخ محمد ناصر زمان زیادی طول نکشید، پس از زمانی کوتاه تحصیل در مدرسه شیخ محمد ناصر، راهی منطقه لعل چک شده و در مدرسه کربلائی عبدالعلی که معروف به کربلائی کلان و

چراغ مالستان است، مشغول به فراگیری علوم اسلامی می‌گردد، ادبیات، صرف و نحو را تا کتاب سیوطی و فقه را تا شرایع الاسلام نزد کربلائی کلان تلمذ کرد.

انجام وظیفه ملای مکتبی:

بعد از آنکه مدتی را در خدمت کربلائی عبدالعلی به فراگیری علوم اسلامی پرداخت، به علت مشکلات اقتصادی و امرار معیشت به عنوان ملاً امام قریه قولاه و علوم بلقسان انتخاب گردید و در طول عمر پربار خود به تعلیم و تربیت و آموزش علوم دینی و سواد آموزی به شاگردان مکاتب سنتی در مساجد پرداخت. ایشان فوق العاده و مسئولانه در تربیت اطفال بچه‌های مسلمان می‌کوشید، مرحوم ملاً عبدالحکیم هرچند سواد بالایی نداشت، اما آن مقدار از ادبیات، صرف و نحو و فقه را که نزد استادان خود فرا گرفته بود، خوب می‌دانست و آن آموخته‌ها را با اخلاص به شاگردانی که برای سواد آموزی و فراگیری معارف تشیع نزدش حاضر می‌شدند، منتقل می‌کرد و نسبت به یادگیری فرزندان مردم احساس مسئولیت می‌نمود. وی علاوه بر آموزش ادبیات و فقه، به آنها اعتقادات اسلامی و شیعی را آموزش داده و نیز به آموزش هنر خوشنویسی به دانش آموزان اهتمام می‌ورزید.

شاگردان:

مرحوم ملا عبدالحکیم در طول عمر با برکت خود که در مناطق مختلف مثل (علوم بلقسان، قولاه، سبزک، بلوغو، مکنک و ...) وظیفه ملای مکتبی داشته و طبق نظام آموزشی آن روز که به علت نبود حوزه علمیه و مکاتب جدید اکثر بچه‌های مردم در همین مکتب‌خانه‌ها سواد خواندن و نوشتن را فرا می‌گرفتند، موفق شد شاگردان زیادی را پرورش دهد که بعضی آنها از عالمان سرشناس منطقه شده و هم

اکنون هم در قید حیات می باشند.

از جمله این افراد در منطقه خوردهگزانیده که نزد ایشان علوم عربی، ادبیات، صرف و خوشنویسی را فرا گرفته است عبارتند از: حجت الاسلام والمسلمین استاد عارفی که از عالمان تأثیرگذار منطقه و تحصیل کرده نجف اشرف است و در حال حاضر بسیاری از دعاوی که بین مردم وجود دارد، توسط ایشان فیصله داده می شود، و نیز سید آقا حسن حسینی قولاه و شیخ یعقوب شاه اخلاقی دهن قول و شیخ رمضان عرفانی سبزک که همه در قید حیات می باشند و مرحوم ملا غلام محمد و مرحوم ملا محمد یونس و مرحوم ملا محمد یوسف و مرحوم حاجلی ملا اسماعیل شریفی و مرحوم ملا محمد موهبی امینی و مرحوم ملا محمد باقرباد الوم و مرحوم ملا چمن قاش بلقسان و . . .

وفات و مدفن:

وفات مرحوم ملا عبدالحکیم برای نگارنده مشخص نشد، زیرا زندگی نامه وی توسط فرزندش جناب آقای توسلی تنظیم شده و از شهر غزنی برای حقیر ارسال شده بود، ایشان تاریخ وفات را ذکر نکرده است، اما با توجه به وصیت نامه مرحوم ملا عبدالحکیم که در این اثر، به قلم خودش نوشته شده و تاریخش سال ۱۳۵۲ قمری می باشد که بعداً از این وصیت نامه عدول کرده، به نظر می رسد تا چند سال بعد از این تاریخ در قید حیات بوده است، اما محل دفنش در قریه کاریز علوم بلقسان می باشد. روحش شاد.

^۱ . در دستنوشته جناب آقای شیخ ظاهر توسلی به بیش از سی نفر اشاره شده بود که به علت اختصار به حد اقل اکتفا شد.

تقدیر و سپاس:

در پایان وظیفه خود می‌دانم از کسانی یاد کنم که در معرفی این مسوده بنده را یاری رساندند، نخست از استاد عزیز و ارجمند جناب سلالة السادات حجة الاسلام والمسلمین سید صادق حسینی اشکوری (زید عزه) تشکر می‌کنم که با نکته سنجی‌های عالمانه خود، نکاتی را به این جانب در چگونگی معرفی این اثر یاد آوری کردند و نیز آن را در ضمن شماره‌های معرفی میراث مخطوط قرار داده و منتشر کردند، از جناب حجة الاسلام آقای شیخ محمد ظاهر توسلی که با گشاده رویی، نسخه خطی این کتاب را برای تصویر برداری به این حقیر دادند قدردانی می‌کنم، از دوست عزیزم حجة الاسلام والمسلمین سید حمید مهری خوانساری در ویراستاری مقدمه سپاسگذارم، از صدیق گرامی جناب سید محمد حسینی زهانی که کار گرافیکی این اثر را تقبل کردند تشکر می‌کنم، از دوستان عزیزم هریک سید مصطفی موسوی، سید شاه رضا ناصری، سید سلیمان احسانی، سید مهدی موسوی، و سید شاه عبدالله موسوی که بنده را در تصویر برداری از میراث عظیم اسلامی در مالستان یاری رساندند، سپاسگزار می‌کنم.

سید محمد (عارف) موسوی نژاد

دارالسعادة قم

۱۳۹۳/۳/۴